

Cão de Castro Laboreiro

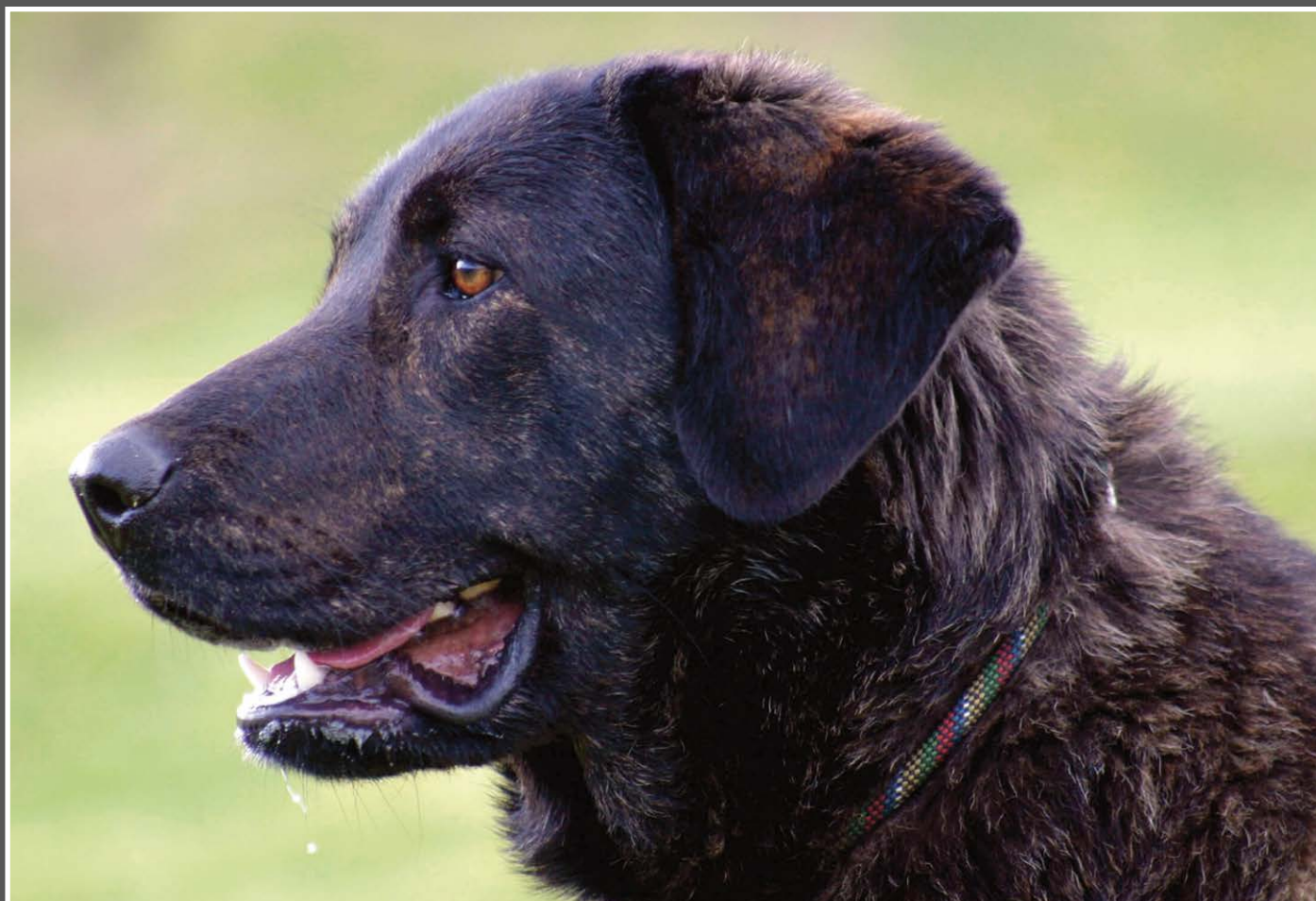

Foto: Clube Português de Canicultura.

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En dan vooral het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en hof en het gezelschap houden van de mens. Elke maand gunt *Onze Hond* de lezer een inkijkje in de rijke historie van een rashond. Deze maand: de Cão de Castro Laboreiro.

Toen veel Portugese boeren als arbeidsmigrant naar Frankrijk vertrokken, bleven de boerinnen achter. De Cão de Castro Laboreiro beschermde niet alleen het vee, maar ook de vrouwen.

De naam van dit inheemse hondenras verraaft de herkomst: het dorp Castro Laboreiro in het noorden van Portugal. Een *castro* is een fort en *laboreiro* is het Portugese woord voor arbeider. *Cão* betekent hond. Portugal heeft elf nationale hondenrassen; een deel daarvan is nog steeds een gewaardeerde gebruikshond, bijvoorbeeld bij het hoeden, bewaken en voortdrijven van vee of het binnenhalen van vissersnetten. Sommige zijn gezelschapshonden geworden. De namen van deze inheemse rassen zijn vaak afgeleid van hun geografische oorsprong. Dat kan een bergketen zijn (Cão da Serra da Estrela), een eiland (Fila de São Miguel) of een dorp (Cão de Castro Laboreiro).

Kuddebeschermers

Het dorp Castro Laboreiro ligt in het Portugese Castro Laboreiro-gebergte. De Romeinen stichtten in dit gebied een kasteel; daar gingen mensen omheen wonen die leefden van jagen en vissen, weidegronden en landbouw. In de middeleeuwen ontstond het dorpje Castro Laboreiro (fort van de arbeiders). Het werd gebouwd op een steile berghelling. Van oorsprong werd het hondenras dat in dit dorpje ontstond gebruikt om de kuddes te beschermen tegen wilde dieren, zoals wolven en veedieven. Meestal deden (en doen) deze honden hun beschermende werk alleen, zonder herder. In het land van oorsprong gebeurde het vaak dat slechts twee of drie puppy's in een nest werden grootgebracht; de andere werden geëlimineerd door hun fokkers. De meest dominante reu in de groep werd verondersteld de vader van het nest te zijn.

CÃO DE CASTRO LABOREIRO

Land van herkomst: Portugal.

Gebruik: bewaken van schapen en rundvee. Vandaag de dag soms als sport-, huis- of showhond.

Rasgroep: 2, Pinschers en Schnauzers, Molossers en Sennenhonden.

Eerste officiële rasstandaard: 1935.

FCI-nummer: 170.

Rasvereniging Portugal: Clube do Cão de Castro Laboreiro.

Dorpelingen uit Castro Laboreiro met hun honden. De foto is rond 1903 gemaakt.

Een klein, maar gezond ras

Zelfs vandaag de dag kleden sommige inwoners van Castro Laboreiro zich in de typische kleding van vroeger: sandalen met houten zolen, grove wollen slobkousen en het hoofd bedekt met een hoed en een mantel. Vanwege de hoge, woeste bergen en het onvruchtbare land rondom het dorp moet het vee in groepen van de ene weide naar de andere worden verplaatst. Herders verblijven van de lente tot het einde van de herfst op de hogere plaatsen, *brandas* genaamd. Vanwege sneeuw en de koude wind blijven ze van december tot maart op lagere plaatsen, de zogenoemde *invernerias*.

Deze traditionele veemigraties vinden al plaats vanaf het begin van de achttiende eeuw. Een van de redenen waarom de Castro Laboreiro altijd een numeriek klein ras bleef, is dat die seizoensmigraties plaatsvinden in een gebied van slechts enkele tientallen vierkante kilometers. Toch is de genetische diversiteit voldoende gebleken om een sterke, gezonde populatie te ontwikkelen. Moderne genetische studies tonen aan dat het ras zich lange tijd in afzondering heeft kunnen ontwikkelen. De Cão de Castro Laboreiro is nog steeds een ras dat we buiten Portugal zelden zien. De FCI heeft het ras ingedeeld in rasgroep 2, die van de Pinschers, Schnauzers, Molossers en Sennenhonden.

“Omdat elk van hen een wolf kan doden”

De Cão de Castro Laboreiro is waarschijnlijk ontwikkeld uit dezelfde oude herdershonden als de Cão da Serra da Estrela; een andere Portugese kuddebeschermer. Honden uit het Estrelagebergte vermengden zich met lokale boerderijhonden. Over het algemeen is de Cão de Castro Laboreiro iets kleiner dan de Cão da Serra da Estrela. Er vond regelmatig uitwisseling van honden plaats. Zo kregen landeigenaren herdershonden in ruil voor weiderechten. In de Romeinse tijd was de prijs van een kudde schapen of geiten vrijwel altijd inclusief de herdershond die de kudde moest bewaken. In agrarische gemeenschappen zijn veedrijvers en -bewakers altijd belangrijk. Ook Portugese auteurs benadrukken het belang ervan. Augusto Soares d’Azevedo Barbosa de Pinho Leal beschrijft in zijn boek *Portugal Antigo e Moderno* (1874) de regio en de

Sommige inwoners van Castro Laboreiro - de Castrejos – dragen nog de typische kleding van vroeger: sandalen met houten zolen, grove wollen slobkousen en het hoofd bedekt met een hoed en een mantel.

aanwezige veehonden: “Hier worden Mastiffs gefokt met een buitengewoon krachtig lichaam, omdat elk van hen een wolf kan doden!” Ook José Leite de Vasconcellos (1858-1941) verwijst in 1933 in zijn *Ethnografica Portuguesa* naar de Cão de Castro Laboreiro: “Berghonden horen thuis op het continent, zoals de veedrijvershonden van Castro Laboreiro.”

Behalve de hier genoemde bronnen is er voor 1800 bijna niets bekend over de Laboreiro. Wel wordt het ras genoemd in de novelle *Brasileira dos Prazins* van Camilo Castelo Branco: “De honden van Castro Laboreiro, zeer woest en met scherpe tanden, stormden naar de deuren.”

In 1914 was de Cão de Castro Laboreiro voor het eerst op een ‘hondenwedstrijd’ te zien in het dorp Castro Laboreiro. Over aantallen, namen van fokkers en honden is niets bekend. Maar nog steeds elk jaar, half augustus, herhaalt men deze wedstrijd; de beste exemplaren komen dan bij elkaar. Het is een belangrijk evenement, niet alleen voor de promotie van het ras, maar ook voor het behoud ervan, want tijdens deze dagen kiezen de fokkers de beste reuen uit voor hun teven.

Rasstandaard

In 1935 publiceerde professor Manuel Fernandes Marques de rasstandaard; een mijlpaal in de geschiedenis van de Laboreiro. Met het vastleggen van de oorspronkelijke kenmerken van het ras was fokkers en keurmeesters duidelijk aan welke eisen een Laboreiro moet voldoen. Deze standaard en daarmee ook het ras werden in 1955 erkend door de FCI. In 1935 werd de Portugese rasvereniging opgericht. Hoewel gepubliceerd in 1935, dateren de

Deze honden zijn sterk, moedig en altijd bereid om hun eigenaar en diens eigendom te beschermen.

inschrijvingen in het stamboek van de Portugese Kennel Club al van 1932. De Oostenrijkse kynoloog Dr. Emil Hauck geeft in zijn boek *Die Hirtenhunde* (Herdershonden, 1965) een beschrijving van een Portugese herders- en veedrijvershond. Hij schrijft over een meestal donker grijze hond met

De Castro Laboreiro is weliswaar een zeldzaam ras, maar is in Portugal vrij regelmatig op tentoonstellingen te zien.

een donker masker en een kortharige vacht. De schouderhoogte is circa 60 centimeter. Andere kynologen, zoals K.H. Finger in zijn boek *Hirten- und Hütehunde* (1988), melden dat de reuen tussen de 56 en 70 centimeter hoog zijn en de teven tussen 52 en 57 centimeter.

Angstaanjagend geluid

In de *Kynos Atlas* van Wilcox en Walkowicz (2004) geven de auteurs een treffende beschrijving van het gedrag en het temperament van de Castro Laboreiro. Vrij vertaald lezen we: "Wat opvallend is aan deze herdershond is zijn robuuste voorkomen en het grote uithoudingsvermogen. Het karakter is gereserveerd en de hond is een prima bewaker. Gereserveerd is misschien niet het juiste woord; wantrouwend is beter en uit dat wantrouwen komt soms onvoorspelbaarheid voort. Andere trefwoorden bij de karakterbeschrijvingen zijn intelligent en koppig." Een ander opvallend item van dit ras is zijn diepe en dreigend klinkende blaf. Een uniek, angstaanjagend geluid, dat al snel een enorm geluidsniveau bereikt en vaak overgaat in huilen, aldus de *Kynos Atlas*.

Bewaker, beschermer en sporter

De Cão de Castro Laboreiro is een oorspronkelijk ras waaraan weinig 'gesleuteld' is. Deze honden zijn sterk, moedig en altijd bereid om hun eigenaar en diens eigendom te beschermen. Helaas is het grootste deel van de bevolking van Castro Laboreiro nu bejaard, omdat jonge mensen naar de steden vertrokken. De komst van andere honden in de regio en de vermindering van de veestapel bedreigen het voortbestaan van het ras. Gelukkig heeft de Castro Laboreiro in Portugal nieuwe taken gekregen, zoals het bewaken van boerderijen, stads- en landhuizen. Dat begon in de jaren veertig van de vorige eeuw, toen veel mannen als arbeidsmigrant naar Frankrijk vertrokken. De vrouwen bleven alleen op de vaak afgelegen boerderijen. De Castro Laboreiro paste zich aan deze verandering aan en zorgde ervoor dat niet alleen het vee maar ook de boerinnen en hun eigendommen werden bewaakt. Vandaag de dag is de populatie van dit ras in Portugal vrij groot en is de Laboreiro aanwezig op hondenshows. In de rest van Europa is het nog steeds een zeldzaam ras. Er is een aantal Laboreiro's

Foto: C.M. Melgaço.

Dit monument bij Castro Laboreiro werd in juli 2022 onthuld. De burgemeester van Melgaço noemde het een eerbetoon aan een van de oudste rassen op het Iberisch schiereiland.

Foto: ccl.no.pt.

Drie inwoners van Castro Laboreiro. Jaarlijks wordt het ras in hun dorp gepromoot.

naar de Verenigde Staten geëxporteerd om daar schaapskuddes te beschermen tegen wolven en coyotes. Hoewel de Castro Laboreiro een echte werken waakhond is, is het mogelijk om hem in een gezin te houden. Dan is socialisatie echter uiterst belangrijk. Sommige historici geven aan dat Duarte Nuno, hertog van Braganza (1907-1976) en troonpretendent van Portugal, een Cão de Castro Laboreiro als huishond had. Zeker is dat het ras wordt gebruikt door de Portugese politie en strijdkrachten. In de jaren negentig van de vorige eeuw werd een Castro Laboreiro wereldkampioen behendigheid. De naam van deze hond heb ik helaas niet kunnen achterhalen.

Zeldzaam

In 1989 werd de rasvereniging opgericht, de Clube do Cão de Castro Laboreiro. Het ras wordt nu geregistreerd in het stamboek, maar men zegt dat 95 procent van de honden die in de omgeving van Castro Laboreiro woont, niet is geregistreerd. Tot het midden van de jaren tachtig van de vorige eeuw was het aantal inschrijvingen in het Portugese stamboek zeer gering, waarna er tot eind jaren negentig een lichte stijging te zien was. Die was te danken aan de groeiende belangstelling van fokkers en resulteerde in de oprichting van de rasvereniging. De aantallen registraties schommelen rond de 200; in 2010 waren dat er 198, in 2012 231 en in 2014 175.

Oorspronkelijk was de verspreiding van de Laboreiro beperkt tot het uiterste noordoosten van de Portugese provincie Minho. Hoewel het ras in bijna alle dorpen in de uitgestrekte Laboreiro-bergketens aanwezig is, waren ze tot voor kort buiten dit gebied vrijwel onbekend. Momenteel is het ras overal in Portugal aanwezig, maar zo'n zestig procent van de honden leeft nog steeds in de regio noord. In het buitenland is het ras nog weinig bekend. Volgens de criteria van de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties heeft de Cão de Castro Laboreiro de status van bedreigde diersoort omdat het aantal geregistreerde teven in de vruchtbare leeftijd niet meer dan duizend bedraagt. In Nederland is nog geen door de Raad van Beheer erkende rasvereniging voor de Cão de Castro Laboreiro. ■

BEELDMATERIAAL BIJ DIT ARTIKEL

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om namen van fotografen/illustratoren van het beeldmateriaal te achterhalen. Dit is niet altijd gelukt. Wie recht op afbeeldingen meent te hebben, kan contact opnemen met de auteur: horter@tiscali.nl.